

ŽIVOT U ZNAKU MONTENEGRISTIKE

IN MEMORIAM
VOJISLAV P. NIKČEVIĆ
(1935-2007)

Najpoznatiji crnogorski jezikoslovac, njegošolog i poznati povjesničar književnosti, akademik Vojislav Nikčević, umro je 2. jula 2007. godišta i sahranjen 4. VII. na cetinjskom Starom groblju. Vojo je rođen 18. januara 1935. u Stubici (Pješivci) od oca Pavla i majke Milice. Svoje *ranjeno djetinstvo*, kako ga je sam okarakterisao, proveo je u Pješivcima, đe je završio i četvorogodišnju osnovnu školu (na Pandurici) od novembra 1944. do 1948. godine. Realnu gimnaziju "Stojan Cerović" završio je u Nikšiću (1949-1956), a Filozofski fakultet, Odsjek za jugoslavenske jezike i komparativnu književnost na Univerzitetu u Zagrebu, đe je diplomirao 1963. godine i doktorirao s temom *Mladi Njegoš. Pjesnikovi putevi ka sintezi* godišta 1975.

Radio je kao profesor na Pedagoškoj akademiji u Nikšiću (1965-1971), Medicinskoj školi u Bihaću (1968) i Zemunu (1969-1971), kao sekretar SIZ-a kulture na Cetinju (1971-1975) i rukovodilac Naučno-metodskoga odjeljenja Centralne narodne biblioteke "Đurđe Crnojević" na Cetinju (1975-1984). Od 1982. do 1990. predavao je kao vanredni profesor Slovenačku književnost na Nastavničkom fakultetu u Nikšiću, a od 1984. do 1990. radio kao profesor Opšte književnosti i jugoslovenske literature na Kulturološkom fakultetu na Cetinju. Od 1990. do penzionisanja radi na Filozofskom fakultetu u Nikšiću kao redovni profesor Crnogorske književnosti. Bio je član Dukljanske akademije nauka i umjetnosti, Crnogorskog PEN centra, Matice crnogorske, Matice muslimanske, Crnogorskog društva nezavisnih književnika, sekretar Instituta za jezik i književnost DANU, predsjednik Odbora za jezik i književnost Crnogorskog PEN centra, osnivač i direktor Instituta za crnogorski jezik i jezikoslovlje, predsjednik Crnogorsko-hrvatskoga prijateljskog društva "Ivan Mažuranić" s Cetinja, potpredsjednik Crkvenog odbora Crnogorske pravoslavne crkve i jedan od njezinih reosnivača te član mnogih drugih značajnih institucija u Crnoj Gori i van nje.

Ličnost Vojislava Nikčevića, utemeljivača nauke o crnogorskome jeziku i najvećega i najupornijeg borca za priznanje toga jezika poznata je ne samo na crnogorskome i bivšem jugoslovenskom prostoru, već i u cijelome slavističkom svijetu. Takav ugled stekao je neumornim radom i naučnim pregalaštvom bez premca, čime se njegovo ime uznijelo kao nijedno drugo crnogorsko lingvističko ime prije njega. Stoga je Vojoova smrt neizmjerni gubitak za Crnu Goru.

Profesor Nikčević naukom se počeo baviti rano, prije više od četiri decenije. Njegovim ličnim i naučnim sazrijevanjem sazrijevala je i narastala svijest o crnogorskome jeziku, kako u Crnoj Gori tako i van nje. Toj problematici posvetio je cio svoj život; zbog toga često bio osporavan, proskribovan, napadan, ali i hvaljen i uzdizan do te mjere da je za života dočekao knjigu pod imenom

Bard crnogorskoga jezika koja je posvećena životu i djelu ovoga najvećeg našeg jezikoslovca. Svi napadi i osporavanja samo su pojačavali Vojovu želju da istraje na putu afirmacije crnogorskoga jezika. Na tome putu nastalo je oko 600 naučnih i stručnih radova objavljenih u Crnoj Gori i inostranstvu, preko 100 jedinica za Crnogorsku enciklopediju DANU, 16 autorskih knjiga i monografija, jedna koautorska i 13 priređenih knjiga i zbornika radova sa predgovorima i pogovorima, ali i nekoliko studija koje nije uspio za života objaviti. Zahvaljujući njegovome pregalaštvu, tri Njegoševa remek-djela: *Gorski vijenac*, *Luča mikrokozma* i *Lažni car Šćepan Mali* prvi put su vijek i po nakon njihovoga prvog izdanja objavljena na dosljednome crnogorskom, njegoševskom jeziku i sa stare ortografije priređena prema crnogorskom jeziku i pravopisu čiji je Vojo autor. Naučnim dostignućima ovoga uvaženog akademika vraćena je izvornost i autentičnost Njegoševu jeziku, a Njegošev jezik najbolja je potvrda ispravnosti tih naučnih dostignuća i Vojovih jezičkih koncepcija.

Vojislav Nikčević je svojim kapitalnim knjigama: *Gramatikom*, *Pravopisom* i, posebice dvotomnom istorijom crnogorskoga jezika obezbijedio svome maternjem jeziku status koji je ravnopravan sa onim koji uživaju jezici naroda iz našeg okruženja. U vrijeme kad je započinjao svoju naučnu karijeru Vojo je bio jedan od rijetkih naših kulturnih poslenika koji je, ne mareći za posljedice, radio na očuvanju i revitalizaciji crnogorskih kulturnih vrijednosti i afirmaciji crnogorskoga jezika. Bilo je to vrijeme kad Crna Gora nije znala i umjela braniti sebe od sebe same. Put koji je izabrao bio je trnovit i težak i nije obećavao uspjeh. Nije bilo lako istrajati, ali je uprkos svemu Vojo ostao nepokolebljiv u nastojanju da dokaže istinost svojih jezičkih i nacionalnih koncepcija, i na kraju je u tome i uspio. Dugo godina su mu među naučnicima gotovo jedinu podršku pružali hrvatski lingvisti, naročito Stjepan Babić, Dalibor Brozović, Josip Silić i Mate Šimundić, što je Vojo s ponosom često isticao. Iznad svega, dokazao je da se nije *uzalud rodio svojem narodu i svojoj dužnosti*. Kao posljedica te borbe, crnogorski jezik je danas priznat od strane najpoznatijih hrvatskih, bosanskih, crnogorskih i mnogih svjetski poznatih lingvističkih imena.

Neću govoriti o golgoti kroz koju je Vojo prolazio jer on nije išao utrvenim stazama, on ih je utirao za svoje sljedbenike; nije iza sebe imao jake autoritete za koje je radio i koji će ga štititi niti državu koja će podržavati sav njegov trud; iza sebe nije imao nikoga do talenta i gole želje da svojem maternjem jeziku povрати izgubljeno mjesto i dostojanstvo, ali i podršku puka i prijatelja koji su vjerovali u njegove ideje i priželjkivali njihovo ostvarenje. Govorio mi je da je još davne 1972. godine, kada mu je bilo zabranjeno objavljivanje radova, osudio sebe na smrt i tako se oslobodio svih strahova. No, dočekao je on i vrijeme kad je ne samo slobodno mogao objavljivati radove, već i svojim tekstovima podizati ugled časopisima u kojima ih je objavljivao. A njegovi protivnici i protivnici crnogorskoga jezika i crnogorske samobitnosti, koji su mu priželjkivali krah i činili sve da ga diskredituju i omalovaže, dočekali su Vojovu veliku pobjedu. Danas mogu samo da mu se dive i da mu zavide.

Vojo od države nije ni tražio ni očekivao nikakva priznanja. Jedino odlikovanje koje bi bilo primjereno njegovom trudu je ustavno priznanje crnogorskoga jezika. Nažalost, zla kob je dosudila da Vojo ne dočeka ono čemu je cijeloga vijeka težio.

No, tješi nas nada da je znao da su njegove jezičke koncepcije obezbijedile sebi uspjeh u vremenu koje je pred nama. To će biti najveća potvrda njegove ljudske i naučne veličine, jedina satisfakcija njegovim prijateljima i najbolji odgovor njegovim neprijateljima, koje nikada nije mrzio. Osim knjiga ostavio je za sobom nastavljачe i sljedbenike kako u nauci o jeziku, tako i u nauci o književnosti, koji će produžiti onamo đe je stao Vojislav. Njegove jezičke koncepcije doživjele su najviše priznanje na međunarodnome naučnom skupu *Norma i kodifikacija crnogorskoga jezika* koji je akademik Nikčević u ime Instituta za crnogorski jezik i jezikoslovlje pokrenuo 2004. godišta. Na tome su skupu neka od najznačajnijih svjetskih slavističkih imena, podržavajući crnogorski jezik, dala punu podršku njegovome djelu. Vojo je bio svjetski, pa naš. Slavistički svijet je shvatio Vojovu veličinu i značaj njegova djela prije njegove Crne Gore kojoj je posvetio život.

Preselio se u Vječnost Vojislav Nikčević. Bio je moj duhovni mentor i prijatelj. U mojem šećanju ostaće Vojova nedostižna veličina kojoj valja težiti kao idealu bez lažne nade da je možemo dostići. Nedostajaće mi savjeti, dugi razgovori, ali i roditeljska pažnja i podrška koju mi je nesebično pružao. Ostajem mu vječito zahvalan za sve što je za mene učinio i čemu me naučio. Grabio je u posljednje vrijeme da mi nagovijesti mnoge neodložne i bitne zadatke koje njegov Institut treba da realizuje. Mora da je slutio skorou smrt. Govorio mi je da đe nema čovjeka – nema ni naučnika. A Vojo je bio Čovjek! Kao što ga protivnici nikad nijesu mogli ljudski diskreditovati, tako ga nikad ni naučno nijesu mogli nazirati ni sustići. Uvijek je bio bar tri brda ispred njih. Poštovao je tuđe stavove, ali je bio nepokolebljiv u svojim. Dostojanstveno je podnosio niske udarce, čak i onda kad su dolazili od strane ostrašćenika koji su zarad sitnih interesa pokušavali da mu podvale i da ga uz pomoć svojih mentora uklone s radnoga mjesta. Vojo im se nije svetio. Družio se sa studentima. Kad sam ga kao student prve godine nikšićkog Filozofskog fakulteta upoznao u studentskom bifeu, ni slutio nijesam da ćemo nakon kratkog vremena postati najbliži saradnici, da će me zvati svojim *našljednikom* i ukazati mi najveću čast - da nastavim stopama i putevima koje je on utirao. Njegova je slava što je utro puteve crnogorskome jeziku, ne samo do novoga Ustava Republike Crne Gore, nego i do usnule svijesti crnogorskoga naroda ali i do svjetskih slavističkih centara. Vojo je slava što je u tome uspio, a moj je ponos što sam imao takvoga mentora.

Crna Gora je ostala bez svoga najvećeg jezikoslovca. Ali je za njim ostala nauka koju je on utemeljio i djelo kojim bi se mogle pohvaliti najviše naučne institucije. Ponosna je zemlja koja rađa takve velikane, srećni su ljudi koji su ih upoznali.

Adnan Čirgić